

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ В СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Аграрний ринок являє собою систему соціально-економічних відносин у сфері обміну сільськогосподарської сировини, продовольства і ресурсів, має складну структуру і охоплює усі сфери агропромислового комплексу.

У широкому сенсі, аграрний ринок - це система товарно-грошових відносин між продавцями і покупцями сільськогосподарської продукції, продовольства, агротехнологій, засобів виробництва і науково-технічної продукції для агропромислового виробництва, заснованого на дотриманні вимог закону попиту і пропозиції, вільному підприємстві і ціноутворенні, рівноправності і конкуренції суб'єктів господарювання за споживача.

Ринок аграрної продукції може виконувати як загальні функції, притаманні ринку загалом, так і специфічні. До загальних функцій аграрного ринку можна віднести такі:

1. Регулююча – ринок є найбільшим механізмом саморегулювання товарного проведення, формування основних пропорцій суспільного відтворення та розподілу ресурсів між окремими регіонами та галузями економіки.

2. Розподільча – за допомогою ринку відбувається ефективний розподіл, що забезпечує збалансованість економіки.

3. Стимулююча – ринок виступає стимулятором економічного розвитку, прискорення науково-технічного й суспільного прогресу.

4. Санаційна функція. Через ринкову конкуренцію відбувається очищення суспільного виробництва від економічно слабких, нестійких, нежиттєздатних підприємницьких структур і, навпаки, активно стимулюється розвиток ефективних.

5. Інформаційна функція. Ринок являє собою багате джерело інформації, знань про стан справ у господарському житті, необхідних усім його суб'єктам. Через ціни, які постійно змінюються, ринок подає об'єктивну інформацію про кількість, асортименти і якості товарів і послуг, які залишаються на ринок. У результаті цього виробники можуть порівнювати свої індивідуальні видатки на зроблені товари з видатками конкурентів; споживачі – зрівняти величину своїх доходів з ринковими цінами, з можливістю задовольнити свої потреби [1].

Поряд з зазначеними науковці виділяють ще алокаційну, інтеграційну, посередницьку та інші функції ринку. Слід зазначити, що крім загально визначених функцій ринку, у процесі свого функціонування ринок аграрної продукції виконує специфічні функції. Причому вони полягають не тільки у забезпеченні населення продуктами харчування, а й у вирішенні соціально-економічних та екологічних проблем. Так, ринок аграрної продукції сприяє стабілізації цін на сільськогосподарську продукцію, забезпеченню покупців сільськогосподарською продукцією відповідної якості в необхідній кількості, забезпеченню зростання ефективності сільськогосподарського виробництва та підвищенню рівня зайнятості сільського населення, розвитку соціальної інфраструктури села. Крім того, він сприяє збереженню природного різноманіття, охороні довкілля, відновленню родючості ґрунтів [2].

Аграрний ринок включає такі спеціалізовані ринки сільськогосподарської сировини та продовольства, робочої сили, засобів виробництва, землі. Відсутність або недостатній розвиток будь-якого із зазначених ринків призводить до зниження ефективності ринкових відносин.

Інфраструктура ринку являє собою сукупність комерційних організацій і служб, що забезпечують успішне функціонування всіх видів ринку. Інфраструктура аграрного ринку включає товарні біржі, аукціони, ярмарки, посередницькі фірми, рекламні агентства, інформаційні та консультаційні служби, аудиторські компанії.

Товарні біржі — це організаційна форма оптової торгівлі товарами за стандартами і зразками, що функціонує на постійній основі. Основне призначення товарних бірж — надання послуг при укладанні угод, регулювання процесу торгу між продавцями і покупцями, публікація інформації про ціни.

Аукціон — публічний продаж товарів, при якому покупцем стає той, хто пропонує вищу ціну.

Ярмарки — періодично влаштовуються з'їзд сільськогосподарських, промислових і торгових організацій, комерсантів переважно для оптового продажу та закупівлі товарів за виставленими зразками.

Служби інформації займаються збором відомостей про попит і пропозицію товарів на різних ринках, про норму прибутку. Отримані дані використовуються для вироблення стратегії поведінки товаровиробників.

Консультаційні служби (консалтинги) здійснюють консультування на комерційній основі продавців, покупців та виробників з різних питань господарської діяльності організації.

Аудиторські організації проводять комплексну перевірку фінансово-господарської діяльності підприємства з метою оцінки реальних можливостей участі у сфері бізнесу.

Всі перераховані елементи ринкової інфраструктури перебувають на стадії становлення і розвитку. Ринкова інфраструктура полегшує здійснення товарообмінних операцій, підвищує оперативність і ефективність, зв'язує виробників і споживачів у єдиний господарський процес.

До спеціалізованих ринків відноситься ринок сільськогосподарської сировини, ринок продовольства та виробничі ресурси.

Ринок сільськогосподарської сировини і продовольства - це сфера обміну товарами сільського господарства та інших галузей АПК між виробниками і споживачами, що склалася на основі поділу праці.

Залежно від видів продукції, представлених на ринку, розрізняють ринок сільськогосподарської сировини (зерна, картоплі та овочів) і ринок продовольства (м'яса і м'ясопродуктів, молока і молочних продуктів та інше) [3].

Виробничі ресурси включають в себе ринок землі, праці та ринок матеріально-технічних ресурсів.

Ринок землі є необхідним складовим елементом комплексного ринку в аграрному виробництві. Земельний ринок—це частина системи земельних відносин, регуляторами якої є право власності (володіння, користування, розпорядження), можливість передачі цього права (оренда, продаж, застава тощо), конкуренція, вільний вибір ділянки), грошова оцінка і вільно складаються ціни на землю. Земельний ринок базується на двох умовах: будь-яку ділянку землі рано чи пізно може отримати нового власника, і у кожної ділянки є своя ціна. Якщо дані умови присутні, наявності і земельний ринок. Земельний ринок створює і підтримує ставлення до землі як до особливої цінності, спонукає до продуктивного її використання, створює механізми переходу землі до того, хто здатний більш ефективно нею розпоряджатися.

Ринок праці — це суспільно-економічна форма руху робочої сили, зайнятої у галузях агропромислового комплексу. Ринок праці являє собою систему відносин з приводу обміну індивідуальних здібностей до праці на фонд життєвих благ, необхідних для відтворення робочої сили за законами товарного виробництва і обігу. На ринку праці як специфічного товару виступає робоча сила. Тому ринок праці являє собою систему економічних відносин з приводу купівлі-продажу такого товару.

Ринок матеріально-технічних ресурсів — сфера обміну, у яку входять організації, що забезпечують підприємства АПК необхідними засобами виробництва. Тому часто такий ринок називають ринком засобів виробництва.

Ринковий механізм — це механізм взаємозв'язку і взаємодії агентів ринку, який складається з наступних елементів: попиту, пропозиції, конкуренції, ціни і аграрного законодавства. Ринковий механізм містить у собі елементи саморозвитку і державного регулювання шляхом впливу держави на попит, пропозицію, ціну та конкуренцію.

Кожен елемент ринкового механізму найтіснішим чином пов'язаний із ціною, яка служить основним інструментом, що впливає на попит і пропозицію. Ринковий механізм діє як механізм примусу, примушує підприємців, які переслідують свою мету (прибуток), діяти в кінцевому рахунку на користь споживачів. Дія цього механізму базується на економічних законах [3].

У системі ринкових відносин в аграрному секторі можна виділити дві рівні за значенням складові частини. Однією з них є гарантія вільного поведінки на ринку сільськогосподарських та інших товаровиробників і покупців на всіх рівнях, що визначає оптимальне співвідношення попиту і пропозиції. Інша складова — це економічні механізми регулювання ринкових відносин, що мають на меті орієнтувати суб'єкти ринку на ефективну діяльність, ресурсозбереження, екологізацію виробництва, соціальну підтримку для тих, кому вона необхідна [4].

За масштабом функціонування бувають ринки: місцевий (локальний), регіональний, національний, світовий.

За ступенем обмеження конкуренції, як уже було сказано, розрізняють ринки досконалої конкуренції, монополістичної конкуренції, олігополії і монополії.

За організацією ринкового обміну ринки поділяють на оптовий і роздрібний.

Всі перераховані види ринків за функціональною ознакою не існують відокремлено, вони взаємопов'язані і впливають один на одного. Порушення рівноваги на одному з них може позначитися на інших і на економіці сільського господарства в цілому.

Ринкові відносини передбачають конкурентну, але безперешкодне просування продукції від виробника до споживача. Ця система повинна включати: механізм квотування, що забезпечує гарантію реалізації певної частини сільськогосподарської продукції і продовольства; створення федеральних і регіональних продовольчих фондів і резервів; систему закупівель державою продукції для здійснення товарних інвестицій; забезпечення свободи переміщення продукції усередині країни [3].

Але все ж основною особливістю аграрного сектора є те, що саме ця галузь годує людство, незалежно від того, в якому регіоні вони живуть.

Роль сільського господарства в економіці країни чи регіону показує її структуру та рівень розвитку. В якості показників ролі аграрного сектора застосовують частку зайнятих у сільському господарстві серед економічно активного населення, а також питома вага сільського господарства в структурі валового внутрішнього продукту .

У сучасному світі роль сільського господарства у фінансовому відношенні поступово зменшується.

Чим більш високо розвинута країна економічно, тим більше в ній проводиться різноманітних товарів і послуг, на тлі інтенсивного зростання яких аграрна продукція в кількісному відношенні виглядає все більш скромно [5].

Список використаної літератури

1. Тимофієва Г.С. Світовий ринок аграрної продукції: Особливості участі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economic-vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcl&l=en&j=33&id=9>.
2. Тимофієва Г.С. Світовий ринок аграрної продукції: понятійно-термінологічний апарат дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_KPSN_2015/Economics/2_193231.doc.htm.
3. Основні показники розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ni.biz.ua/14-9/47761.html>.
4. Сільськогосподарські ринки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrefs.com.ua/print:page,1,134985-Sel-skohozyaiystvennye-rynki.html>.
5. Бюджетне фінансування сільського господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukrbukva.net/page,2,117851-Byudzhethoe-finansirovanie-sel-skogo-hozyaiystva.html>.